

קודם שילכו להתפלל או אח"כ כי זה אומר בכה חס
אומר בכה איזה דרך ישמח אור:

תשובה הנה לא נכלס תעניי מה שכתב בס'
ת"א סי' תרע"ב ס"ק ה' ו"ל ונ"ל דמי
שלא התפלל מעריב מדליק קודם דאין בדרך ותן
כ"כ ליכא למיחש שתא ישכח מעריב עכ"ל. שניות
מדברי סופרים וחכמים קצת מקהילתינו הוסיפו
טעם מהסבירא הואיל דומן עיקור מצות הדלקה הוא
ותן קצר ועובדת תהר וערבית ותמו כל הלילה יש
לחוש יותר שיעבור ותן הדלקה ע"כ יש להקדים והחוט
המשולש אחריו הלא אש' בהדלקת נירות בנ"כ בעוד
היום גדול אפ"ה מדליקין קודם תפילת ערבית מכ"ש
בביתו שמדליקין לאחר שקיעת השמש דהומן הדלקה
עוד מעט דיש להקדים ההדלקה:

והנה שלשה אלה המה נפלאים ממני ואין
מפסיקין לדחות ק"ש עד אחר ההדלקת
כי ידוע דהתחלת ותן הדלקה הוא בסוף שקיעת
החמה והוא בעת יציאת הכוכבי' וכן הוא בס' ת"א
ונמשך הומן עד חצי שעה בתוך הלילה כתבואר בטור
וג"ע וזה הוא הומן דאמרינן בגמ' בס' בתא מדליקין
מצותן משמשק' החמה עד שתכלה רגל מן השוק' כו'
ותוקמינן בגמ' דהיינו לפני דאי לא ארליק מדליק
וה"ל לפני ק"ש מתחיל הומן בנחת הכוכבים ואף דאית'
בש"ע לא תקדינן ולא תאחרין היינו לפני מצוה
מן המונח בס' זה הוא רק דעת הרמ"ם עדיין
המ"מ טעמ' דמשק' הא דאמרינן בשבת ובלבד שלא
יקדים ושלא יאחר על כר' חנוכה ולא ק"ל הכי רק
קאי על כר' שבת כמו שכתבו כל הפוסקי' ותמ' על
הש"ע דהכא כתב לא תקדינן משמע דמסק' כרמ"ם
דקאי על כר' חנוכה ובס' דס"ג כתב הש"ע הכי על
כר' שבת ול"פ כיון דהתחלת ותן הדלקה הומן ק"ש
באי' לאחר ווראי יש להקדים ק"ש שהוא ראורייתא
לכר' חנוכה שהוא תרדבנן ועוד יש להקדים טעם וזהו
תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם כמו דאית' בס' תר"כר
לפנין קריאת ס"ת דתקדינן לקרות בשל ר"ה קודם
של חנוכה משום תדיר קודם אף דהתם תרנוויהו
דבנן תכ"ש ק"ש שהוא ראורייתא ותדיר שהוא
קודם:

וא"ל הלא קידוש היום שהוא ראורייתא וא"פ
תבואר בס' תר"פח דאס' אין ידו משבת
לקנות שניהם כ"ה קודם משום פרסומא ניסא. הא
לא קאי' אדרבה משום דאי' תהא דכתבו הר"ן וכו'
אפ"כ דקידוש ראורייתא ונ"ה תרדבנן כיון דאפשר
לקדש על השת' שות' לכר' חנוכה עדיף. גם הרמ"ם
כתב דנ"ה וקידוש היום שניהם דבנן כ"ה עדיף
משום פרסום נס'.

יד **מכר**

בסוף תעמתי' הנ"ל ואח"כ כתב אבל מ"מ כיון דר"מ חיון
בתשובה סי' ה' פסק שאין תנאג החגרי' תועיל להפקיע
קדושת בכור מסתברא לי לחלק דיותר תמני אלמותו כו'
ועוד ס"ל אפי' נאחר דמות יש לנכרי בדיניהם תועיל
להפקיע קדושת בכור אפ"ה בנ"ד שלא תכרה
הישראלית לנכרי דעלתא אלא לנכרי שהיא תוכרת
אותה ובועטת בו שתחזיר ותתכור לה הפרה כו' ולא
תחזיק בפרה כ"ע תודים דאינו תועיל להפקיע קדושת
בכור במעות בלא תשיכה כיון דע"פ הדין לא זכתה
כו' אלא תשום דיכולה לזכות בדיניהם והרי אין
הנכרי הוואת תפיכה לזכות בדיניהם ולהחזיק הפרה
בשלתא בישראל תוכר לנכרי הפרה מתש' ע"ד שיזכה
הנכרי בפרה כו' ת"ת הואיל ובדיניהם קנה לנכרי
דונה לזכות בדיניהם ויתבטל לישראל כו' תועיל
להפקיע כו' ועוד כו':

ועוד כ"ל אפ"פ שחזק דיניהם הוא שמעות לחור
קונות היינו היכא שקנה נכרי בתקנת גמור
ע"ד שיחזיק הפרה אבל בכה"ג שלא קנה אלא להפקיע
קדושת בכור והדמים תורע' כו' אי אית' לדינייהו
אח"כ כשרונה נכרי להחזיק בפרה אין וזכה
בדיניהם. בשלתא אי עבד תרנוויהו מעות ומשיכה
כו' ולא תמני בדינא דידהו ת"ת כיון בדין תורה
וכה בתר ד"ת אולי' ופקעה קדושת בכור עכ"ל
בקיצור וכל אילו חילוקי' סברות ישירות הנה
דמעמתי' אילו לא תמני תה שקונה בדרך חגרי'
ולא תן הדין להפקיע קדושת בכור וה"ה לפנין מכירת
חתן שייכי' נתי' כל הנהו טעמי' ולא תמני משא"פ בנ"ד
שקונה מן הראש אורגל מן הבהמה קודם י"ט בקנין
גמור איתנין המעות שקונה בדיני דידהו ואין
יכולין לחזור ויכולן לכופס בדינה' לקיים התקח ווראי
שעיר יש לישראל חלק בבהמה אף אילא תשוק ויכולין
לשחוט ב"ט בשביל חלק ישראל:

וה"ה בכור אי אירע שמכר ישראל לנכרי הפרה
באחת תקח גמור שיחזיק נכרי הפרה
להיות שלו לגמרי והנכרי נתן המעות אף דעדין
לא תשך האיל דקנה בדיניהם ויכול להוציא הפרה
בדיניהם כדמוכח בש"ס דאיוהו נשך ובחולין כנ"ל
דהשתא כל הגהה חלוקי' דתחלק בתשובת הנ"ל לא
שייכי' כנלפ"ע דעת תכרעת יעקב תולעת וזה יבילנו
מכל טעות ויתן אחת ליעקב הק' כהן תפראב חו' פה
ק"ק קאלבעק ונאגפי':

שאלה כב

נשאלתי חבורה קרישא שנוהגין להתפלל
תפילת ערבית וק"ש בותנו האין
יבאנו ביתי חנוכה פס הדלקת נרות חממה להדליק

שאלה כב

לקדם ופריך בש"ס אחאי תדיר ואינן תדיר
קודם ומשני לידע שהוקבע ר"ח בומנו וכתבו התוס'
תדיר קודם בלא רב שפירא הי' יכול להקשות כן עכ"ל
ואם איתא דלא אתרינן תדיר קודם רק לקדם אבל
לא לרחות לא הוי ק' כלום בלא רב פכרא דהוי פ"ד
דלא אתרינן רק שיר א' והוי עכ"פ א' נרחה ולזה לא
תהי תדיר אבל באחת לא קשה תדיר דבאחת ראס
אין לשאינו תדיר שום תעלה אחרת גברו ודאי כ"ע
תורה דתדיר קודם אף לרחות כיון דשיתין שוין וא'
תהם עכ"פ נריך לרחות תהיכי תיתי לומר דשביקין
התדיר רק כאן נבי חנוכה יש לו תעלה דפרסומא
ניסא בזה הוא שפיר לומר פכרא וז' כהן דהוי
לפרסומי ניסא נריך לפעם עכ"פ רק אי יכולין
לקיים שניהם אזי תדיר קודם כיון דעכ"פ פרסום
ניסא איכא אין נפקא תינה לעני' פרסומי אס פרסומי
קודם או אחריו תשא"כ תדיר הוא נודר' הכתוב
לקדמו כדאית' בפ' כל התדיר וא"כ כיון דהתקשה
בש"ס הג"ל עדין לא ידע שום תעלה לר"ח ולשבת
עד דהתירגן משני לידע שהוקבע ר"ח בומנו אבל
התקשה לא אסיק אדעת' פירשו התוס' שפי' בלא
רב שפירא הי' יכול להקשות דאחאי ירחח ר"ח לשבז
כיון דלשבז יש תעלה דתדיר ולר"ח אין שום תעלה
יותר תשבת וודאי שיהי' התדיר קודם אף לרחות כיון
דעכ"פ שבת עדיף תר"ח אבל נבי חנוכה יש גם
לחנוכה תעלה תלתא דפרסומא ניסא וזה

פשוט:

נחזור לענייננו כיון דמוכח דהתת"כס ותה"רן
הג"ל דאפי' לרחות לגמרי הוי רחיה
קידוש היום לנ"ח אי הוי דאורייתא דוקא על היין
תכ"ס שמוחה ק"ש שהוא דאורייתא את נ"ח לענין
קדיתה:

ועתה יש לרחות הני ב' טעמים הג"ל דחה
שכתוב בת"א דמדליק קודם תשום דאין השלשה
נריך ומן כ"כ ליכא לתיחש שתי יאכז תפריד דלפי טעמים
תם שכתבנו אף דליכא לתיחש שתי יאכז ק"ש
קודם תשום שהוא דאורייתא ותדיר:

ועוד אף דק"ל דמדליק עושה תבנה היינו
לאמיק"אס הדליק שלא לשם תבנה דנריך
לכבותו כ' אבל ת"ת התבנה נמי לראותו כדי שיזכיר
הנפס כתי דאית' בספ"ז הנחת הללו אין לו רשות
להשתמש בהן אלא לראותן בלבד משמע שכל וזמן
שאינן לו רשות להשתמש בהן תבנה לראותן והיינו
שיעור ומן הדלקה דלכך נריך ליתן שמן כל כך שיהא
חלקי' שיעור זה ולראות אותן כדי שיפרסם ה"ס:

ובזה נראה נמי טעם הש"י' דמדליק בנ"ח
קודם תפילת ערבית דכל"א בל' על
תה תקנו זה דהלא פריעי שיתקם להדליק אחר
תפילת

מכל הני תשמש דאי הוי קידוש על היין דווקא
דאורייתא קידוש היום קודם א"כ ק"ש
שהוא דאורייתא קודם לנ"ח שהוא דרבנן וא"ל
דדווקא אס אין ידו תשנת לקידוש היום ונ"ח דחרא
תנייהו נרחה לגמרי אזי הוי קידוש היום קודם אי
הוי דאורייתא על היין דווקא תש"אכ הכא לענין
קדיתה דלא נרחה ק"ש לגמרי י"ל פרסום הנפס
קודם י' דזה אינו דאדרבה תשמש איפכא כתו לענין
תדיר שכתבו התוס' בשבת ד' כ"ב ד"ה הדר פשטא
וכו' ומה שאקדיתן לקרות בשל ר"ח תשום דבקריתא
התורה דמני למעבד תרווייהו תדיר ופ"סוס ניסא
עבדינן תרווייהו אבל היכא דלא אפשר למעבד
תרווייהו פרסומא ניסא עדיף עכ"ל תכ"ס הכא
דאפשר למעבד תרווייהו תדיר קודם ונפרט ק"ש
שהוא דאורייתא דתשמש תמוסקי' הג"ל דהוי קודם
אפי' לרחות לגמרי:

אך דברי תוס' בדיובור הג"ל צ"ע דלא תשמש
הני בסוף סוכה דף כ"ד ע"ב תיתיבי גירסל
שבת ואל ר"ח של ר"ח קודם ואס איתא ליתא תרווייהו
א' רב שפירא תאי רוחה לקדם ואחאי תדיר ואינו
תדיר תדיר קודם ותשני לידע שהוקבע ר"ח בומנו
ע"כ ולפי דברי תוס' הג"ל כיון דתמסיק הכא דאתרינן
תרווייהו שיר של ר"ח ואל שבת אחאי ירחח
של ר"ח להקדים הלא אפשר למעבד תרווייהו להיות
תדיר קודם וגם תדאיתרין אח"כ שיר של ר"ח יתפרסם
שהוקבע ר"ח בומנו. א"ו דעי' שיקדים ר"ח אף שאינו
תדיר יודע יותר שהוקבע ר"ח בומנו ה"ה הכא נמי
דנריכין להתפרסם הנפס י"ל אפי' להקדים קודם כדי
שפ"ו יתפרסם יותר וא"ל דלכך מקדיתין קריאת
ר"ח תשום דיש לו שני תעלות שהוא תדיר וגם לפרסם
שהוא ר"ח כי גם בומן הוה שייך האי טעמא דתשום
זה אמו נוחגין לומר בראשי חדשים אחד ע' וידבר
כדאיתא בש"ע סי' ת"ח בה"גה דת"א דמוכירן גם
מוסף ר"ח כ' כדי לפרסם שהוא ר"ח כו':

אך לפ"ז תנ"ל לרש"בא בתוס' הג"ל ללמוד תהא
דנ"ח קודם לקידוש היום וה"ה דהפטרות
חנוכה רוחה של ר"ח אף דר"ח תדיר תשום דפרסום
גם עדיף דלתא ר"ח שאני דיש לו ב' תעלות כנ"ל
אך י"ל דהתוס' סתמו גם אשאר טעמי' שהביאו
דמשעין בשל חנוכה:

ואגב זה ראיתי תה שכתב בש' ת"א בס' תר"פ
ס"ק ב' דהא דתדיר קודם היינו להקדים
אבל לרחות פרסומי ניסא עדיף ובתוס' סוכה ד' ל"ד
ע"ב תשמש דאפי' לרחות תדיר עדיף ויש ליישג ואמי
תיובת' לא קא חזינא הכא דודאי דעתו ע"ת דאית'
שם מיתיבי גירסל שבת ואל ר"ח של ר"ח רוחה וזמ' ואס
איתא ליתא תרווייהו אחד רב שפירא תאי רוחה

קושי' על
סתם א'

הכוכבים כמו דאי' בעור ובש"ע סי' רל"ה ובלבוש וכו' שהוכחנו מהג"ס ואדרבה הלא תחמירין עמי שלא יעבור התחלת הויתן הק"ש משלא יעבור הדלקת נירות דבזה מבוחר בעור ובש"ע שלא יתחיל לאכול וכו' שעה סתם לומן ק"ש וכו' ובומן הדלקה לא אשכחן; ואף דקצת אחרוני' החמירו ג"כ בהדלקתן שלא להזחיל לאכול מ"מ לא מצינו בסוסקי' ראשוני' שכתבו בזה שום דבר ובק"ש תחמירין אפי' אם התחיל לאכול תפסיק משא"כ אפי' במנחה תפסיק שחול ק"ש ראוריית' ועוד תחמירין אפי' בתפילת ערבית תפסיק שומנו כל הלילה חיישינן עמי דלמא אתא למיפשע מתפילת המנחה דומנו קבוע וגל זה שנתנו אפי' לרין ש"ס ומכ"ש בומן הוה שמדליקין בפנינו דאין לחוש כמו דפסק רי' בתוס' פ' במה מדליקין ד' ק"א ב"ד דאי לא מדליק כו' וזו יתן אמת ליעקב הק' כהן מפראג חו' פה ק"ק ורנקנודע יע"א:

שאלה כג

דנה אוריע למעלת' מה שתירכתי בתו' בתפ' בינה שלמדנו בומן הוה כאן בישיבה ד' ה' פ"א ד"ה ונתקלקלו הלוי' בשיר וכו' פר דהיכי דלא אפשר שאני תירי דהוי אחמוס' כפודי' בע"פ וכו' והקשה תהר"ש דבגת' דפ' תמיד נשחט ליתא כמו שמתבאר התו' חנ"ל פ"ג ובאמת הוא תמוה תאוד ומנוה הוא לתרן כי תהר"ש הניח בתו' ואע"פ אינו עולה שפיר בעיני לפי הגהות כי בשלמא התם בפ' תמיד נשחט בריך לעמא דלא אפשר שאני ומשום קושי' הגת' שם דהאריך יכול לאכול בקדשי' אע"פ שמעלה ומלינה בראשו של מוצא והוא כללית דלא תזקקרי איתרין כו' כדאי' שם אבל הכא אי אתרי' דכוונת התו' הוא נתי דמלינן להו בראשו של מוצא לא כריינן טעמא דלא אפשר ואי דלא יכולין הכהני' לאכול הנשר עד תחר תאי ג"מ בזה אם לא יחי' הגמר כפרה עד תחר ואין להאריך בזה פ"כ נ"ל דא"ש בלי שום הג"ה והוא דהתם פיר"ש פל הא דתחוסר כפודי' בע"פ היינו ששכח ולא הביא כסדתו ונ"ל למה לא פי' כפשוטו דהיינו שהי' אוגס ולא הי' יכול להביא קודם תמיד של בין הפרדי' דא"כ הי' ק' תאי קאמר בשלמא לת"ק יבא עשה דפסח שיש בה כרת וכו' דאם הי' אוגס קודם התמיד וגם עשה לאחר התמיד הוה עשה דהשלמה תנ"ל וידחה עשה דהשלמה תשום דאיתא כרת בעשה דפסח דהא כיון דקא' רחמנא דלא יקרב שום קרבן אחר התמיד וקודם לכן הי' אוגס א"כ ליכא שום כרת בעשה דפסח הוה דיכול להקריב כסח בכסח שני תש"ה פיר"ש דבשכח איירי רק כל זה היינו רק לרשת התקדשן דלא ידע

תפילת ערבית כמו קריאת התפילה וכל מה שיצא לקרב ההדלקה לומן עד שיכלה כו' הוא עדיף א"ו טעם למה הג"פ ע"ד דלכך תקנו קודם תפילת ערבית כיון שמדליקין דמנוה לראותן אחר הדלקתן תשום פרסום נס דאי כב"ה ה' תדליקן אחר תפילת ערבית הי' סולכין תיר תכ"ה ולא הוי נראין ותנכראוי אחר הדלקתן משא"כ השתא דמדליקן קודם תפילת ערבית א"כ תוה העשם אין נכון להדליק בביתו ולילך תיר אחר הדלקה לב"ה לתפילת ערבית:

ואפשר

אפי' בס' ת"א תורה שאין וזכנו כי הוא לא איירי אלא ביחיד שלא התפלל ערבית דרך תשמיש לשומ דמי' שלא התפלל מערבית תדליק קודם כו' היינו ומתפלל בביתו אבל לא שדליק המירות וילך תיר חזנה לכה"כ: גם העשם שאתנו קצת לומדים שואל דומן הדלק' נירמת הוא זמן קצר ועובר חיש תחר וק"ש ותפילת ערבית ותנו כל הלילה פ"כ יש לחוש שיפסד וזמן הדלקה לכן יקדים גם זה אינו אדרבה איפכא מסתברא בשביל זה יותר יש לחוש שיפסד תפילת ערבית מחלקו' נחת כמו דאית' ש"ס פרוכה בשבת ד' יו"ד תנחה כיון דקביע לוי' ותמי' תרתית ולא איתי למיפשע ערבית כיון דומנו כל הלילה לא תירית ואיתי למיפשע וא"כ כיון דומן הדלקה נמשך עד אחר זמן ק"ש יש לקרות ק"ש קודם כי זמן הדלקה נמשך אחר יציאת הכוכבים חצי שעה ויותר וכן כזב דרת"כ בס' חגי שעה ויותר והוא נכון פ"פ הש"ס דאית' בריש במה מדליקין תנחתא משתשקע החמה עד שזכלה רגל תן האוק תאי לאו דאי כבתח כו' לא דאי לא אדליק מדליק ומפרש רי' עד דכלי' רגלא דתרמודאי ופי' רש"י שם אותה תלקטי פנים דיקס ומתעבדין בשוק עד שהולכין בני השוק לבתיהם תשמיכה ומעבירי בבתיהם אור ונשכרינן לפנים יבאיים וקוניס תהן והנה פ"כ נמשך זה עד זמן רב אחר זאת הכוכבים כמו דאית' בריש ברכות מאיתתי קורין איז שמש כ' תשעה שהפני נכנס לאכול פתו כו' ופי' דאי' תשעתי שאין לומר להדליק בסעודתו ש"ת שערין קצת הא יום שאין בריך עוד נר:

ובגמ'

תשיק הדיעור זה הוא תאודר תשיעור דכהני' נכנס' כו' שהוא ביציאות הכוכבים דהיינו ג' כוכבי' ושיעור דכלי' רגלא דתרמודאי הוא אחר שצריכין נר בלילה והולכין לקנות אבל תרמודאי בשוק וא"כ הולכין גם אותן תרמודאי לביתם תן השוק ומשכלי' תגלי דאומן תרמודאי נתנא זה נמשך זמן רב אחר יציאת הכוכבי' אשר בודאי יש לו זמן להדליק אף דלכתחילה יש להדליק בהתחלת הזמן אחר שמשקע החמה והיינו בתחילת יציאת הכוכבים היינו רק לכחילה תשום וידח תנה או שמש יפסע ובוה הזמן ק"ש נתי הכי הוא דלכתחילה יש לקרות תיר בבית